

Position paper FNV t.b.v. Rondetafelgesprek Chronisch zieken in de bijstand van de vaste commissie SZW op 30 mei 2022

Wat is het probleem?

De Participatiewet is bedoeld als tijdelijk vangnet om mensen naar werk te leiden. Sinds 2015 worden ook werkzoekenden die voorheen gebruik konden maken van de WSW en de Wajong tot de Participatiewet veroordeeld, vanuit de gedachte dat iedereen moet kunnen participeren in de reguliere arbeidsmarkt. Het SCP constateerde in de evaluatie van de Participatiewet dat het onvoldoende gelukt is om meer mensen aan het werk te krijgen. Er is een forse groep mensen die in de bijstand zit maar voor wie het onrealistisch is dat zij (volledig) aan het werk zullen komen vanwege een beperking of chronische ziekte. Uit onderzoek van de gemeente Den Haag blijkt dat van de mensen die langdurig in de bijstand zitten 4 op de 10 niet in staat is om te werken wegens een ziekte of beperking¹. Zij zitten als het ware gevangen in de bijstand. Ze zijn op papier niet ziek of beperkt genoeg voor een (volledige) arbeidsongeschiktheidsuitkering, maar zijn tegelijkertijd niet in staat om te werken. Wel krijgen ze te maken met het zware bijstandsregime van verplicht solliciteren en een verplichte tegenprestatie. Het aangaan van relaties en eventueel samenwonen wordt bemoeilijkt, omdat ze hun economische zelfstandigheid verliezen door de kostendelersnorm.

Een deel van de mensen met een chronische ziekte of arbeidsbeperking in de bijstand wil niets liever dan gedeeltelijk aan het werk te gaan, maar ook dat lukt hen vaak niet. Dat komt mede doordat het gemeenten nog onvoldoende lukt om genoeg plaatsen voor beschut werk te creëren. Van de landelijke taakstelling van 2021 (7400 banen), zijn er eind 2021 5198 ingevuld. Dat is 70% van de wettelijke verplichting. Het aantal mensen met een indicatie voor beschut werk is 8115. Op de wachtlijst staan nog 2917 mensen. 155 gemeenten hebben volgens het CBS sinds 2015 zelfs nog geen enkele plek voor beschut werk gecreëerd waarmee ze zich onttrekken aan hun verplichtingen.

De FNV vreest dat een grotere groep mensen hiermee te maken kan krijgen, bijvoorbeeld door de toename van het aantal Long Covid-patiënten. De FNV heeft de afgelopen jaren een aantal publicaties gemaakt over de groep chronisch zieken of mensen met een arbeidsbeperking² in de bijstand. Deze worden met het position paper meegestuurd.

De groep chronisch zieken en mensen met arbeidsbeperking bestaat grofweg uit drie groepen:

¹

https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/11199973/1/RIS311554_Bijlage_DH_eindrapport_werkoffensief

² <https://www.fnv.nl/getmedia/b0eb6bb9-86db-4b4a-8d09-cd49fa08b165/passend-vangnet-gewenst-fnv-uitkeringsgerechtigden.pdf>

1. Mensen die behoren tot de -35%groep uit de WIA. Zij zijn niet arbeidsongeschikt genoeg voor de WIA en komen na de WW-gerelateerde periode vaak in de bijstand terecht.

De FNV wil de huidige drempel voor de toegang tot de WIA verlagen van 35% naar 15% arbeidsongeschiktheid (verlies verdien capaciteit). De FNV heeft hier samen met de andere vakbonden ook voor gepleit in het witboek 'Hardheden in de WIA'³. De 35-minners krijgen daarmee én een arbeidsongeschiktheidsverzekering én passende begeleiding naar werk zolang de arbeidsongeschiktheid voortduurt. Op deze manier zou Nederland ook tegemoet komen aan een uitspraak van de ILO uit 2011.

Ook zijn er mensen die vanuit de WIA/WGA (35-80%) na de WW-gerelateerde periode onder het bestaansminimum terecht komen, omdat zij bijvoorbeeld in deeltijd hebben gewerkt. De vervolgitkering vanuit het UWV is voor hen dan niet voldoende om van rond te komen en zij zijn dan alsnog afhankelijk van een aanvulling vanuit de bijstand.

De FNV pleit voor een verhoging van de WGA-vervolgitkering en toeslag (loskoppeling WW en WGA in WIA). De FNV vindt het niet langer vol te houden dat niet of onvoldoende werken leidt tot verlies van een loongerelateerde arbeidsongeschiktheidsuitkering. De hoogte daarvan zou niet afhankelijk moeten zijn van arbeidsparticipatie. Ook volgens het CPB (Kansrijk Arbeidsmarktbeleid 2020) kan voor een oplossing gedacht worden aan de optie om de WGA-vervolgitkering te verhogen: voor iedereen wordt de uitkering gebaseerd op 70% van het laatstverdiende loon (naar rato van de mate van arbeidsongeschiktheid). Die oplossing betekent dan ook dat het arbeidsongeschiktheidsdeel niet langer afhankelijk is van het criterium of er voldoende gewerkt wordt.

2. De groep jonggehandicapten die na de invoering van de Participatiewet in 2015 niet langer recht hebben op een Wajong uitkering en die sinds 2015 ook aangewezen zijn op de bijstand of op werk. De Wajong uitkering is sinds 2015 alleen nog bedoeld voor volledig arbeidsongeschikte mensen die voor hun 27^e jaar zijn gediagnosticeerd. Ook is voor de groep die nog wel (gedeeltelijk) arbeidsvermogen heeft de toegang tot de Sociale Werkvoorzieningen afgesloten.

Voor mensen die al vanaf hun jeugd een arbeidsbeperking hebben, is een nieuwe regeling nodig die een zelfstandig bestaan rond werk en inkomen mogelijk maakt. Nu zijn er twee regelingen voor dezelfde doelgroep. Voor alle jonggehandicapten met een arbeidsbeperking moet eenzelfde Wajong gaan gelden, zowel voor de huidige Wajongers, als voor de mensen die nu nog onder de Participatiewet vallen. De FNV pleit daarom voor wetgeving die uitgaat van erkenning voor hun levenslange beperking en ruimte om zich op persoonlijk, sociaal en financieel gebied te ontplooiën. Een stimulerende en duurzame regeling⁴ is voor hen daarom noodzakelijk en het tijdelijk vangnet voor de bijstand is niet passend. Voor een dergelijke regeling zijn de volgende punten cruciaal:

- *Ondersteuning en scholing richting werk hoort een recht te zijn.*
- *Als mensen gaan werken, vaak noodgedwongen in deeltijd, hebben zij een aanvullende uitkering nodig. Als ze werken naar vermogen, moet de aanvulling leiden tot een inkomen dat vergelijkbaar is met hun valide collega's.*

³ <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/uitkeringsgerechtigden/2022/04/vakbonden-eisen-dat-kabinet-hardheden-wia-stevig-e>

⁴ <https://www.fnv.nl/getmedia/0b0a74d7-293f-49c6-969c-d69e9c9635db/de-ideale-wajong-fnv-uitkeringsgerechtigden.pdf>

- *De uitkering moet zonder partner- en vermogenstoets worden verstrekt, zodat financiële zelfstandigheid mogelijk is. De hoogte zou gesteld moeten worden op 75% van het WML met instandhouding van de jonggehandicaptenkorting.*
- *De toegang tot een dergelijke regeling voor Werk en Inkomen kan bepaald worden door de criteria die voor de Wajong 2010 golden. De huidige regeling van 2015 kan daarin opgenomen worden.*

3. De mensen die voor 2015 garantie op werk gehad zouden hebben in de sociale werkvoorziening. De toegang tot de sociale werkvoorziening is afgesneden en het lukt nog niet alle mensen met een arbeidsbeperking om regulier werk te vinden. De doelstellingen binnen de Banenafpraak worden nog niet gehaald. Ruim 100.000 mensen in het doelgroepregister komen, ondanks de krapte op de arbeidsmarkt, nog steeds niet aan het werk.

Voor deze groep mensen pleit de FNV voor de invoering van sociale ontwikkelbedrijven.⁵ Een oplossing hiervoor in de vorm van het FNV plan voor recht op werk via sociale ontwikkelbedrijven voor mensen met een arbeidsbeperking ligt al twee jaar klaar inclusief de financiële onderbouwing er van.

Recht op werk houdt in dat men een beroep kan doen op ondersteuning naar en tijdens werk door het sociaal ontwikkelbedrijf. Een dienstverband bij een reguliere werkgever is daarbij het uitgangspunt. In sommige situaties zijn andere vormen onmisbaar: via het sociaal ontwikkelbedrijf individueel of in een groep gedetacheerd bij een reguliere werkgever, individueel of in een groep aan het werk in het sociaal ontwikkelbedrijf. Het sociaal ontwikkelbedrijf kenmerkt zich bovendien door een vangnet wanneer het werk ophoudt of vervalst. Het vangnet houdt in dat men snel weer naar passend nieuw werk wordt begeleid. Dit om te voorkomen dat iemand thuis komt te zitten zonder inkomen, met alle persoonlijke en maatschappelijke schade die daar vaak mee gepaard gaat. Ontwikkeling speelt daarbij meer dan tot op dit moment een belangrijke rol.

4. De mensen die ziek zijn geworden terwijl ze al in de bijstand zaten of direct in de bijstand zijn gekomen na de ziektewet. Voor hen is de bijstand geen tijdelijk vangnet. Ook voor mensen in de ziektewet zonder werkgever kunnen na het eerste jaar Ziektewet direct in de bijstand terecht komen (wanneer ze geen recht (meer) hebben op WW), wanneer uit de eerste jaarskeuring blijkt dat ze meer dan 65% van het loon dat een gezonde persoon met een vergelijkbare opleiding of ervaring kunnen verdienen

Voor de mensen die al in de bijstand zitten en te maken krijgen met een arbeidsbeperking, moeten recht krijgen op een bezoek aan een arbo of bedrijfsarts en eventueel een keuring kunnen krijgen. Bij vaststelling van ziekte of bij arbeidsongeschiktheid zouden zij een vrijstelling van de sollicitatieplicht moeten krijgen; evenals een vergoeding van eventuele hoge zorgkosten. Daarnaast is extra begeleiding en ondersteuning bij de zoektocht naar werk nodig als zij nog wel (gedeeltelijke) arbeidscapaciteit hebben. Daarbij is het nogmaals noodzakelijk dat meer gemeenten voldoende plekken voor beschut werk creëren. De bijstand is te laag om van rond te komen en aangezien voor deze groep de bijstand niet tijdelijk is maar structureel, is een leven in armoede gegarandeerd. Het sociaal minimum moet daarom fors verhoogd worden.

⁵ <https://www.fnv.nl/cao-sector/overheid/sociale-werkvoorziening/iedereen-heeft-recht-op-werk/oplossing-rechtopwerk/help-mensen-met-een-arbeidsbeperking-aan-een-baan>

Tot slot wil de FNV er op wijzen dat de regels rond de bijstand voor deze groep, maar ook voor andere bijstandsgerechtigden, te knellend zijn en dat de Participatiewet fundamenteel veranderd moet worden.